

УКРАЇНА: ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Аналітичні оцінки

I. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА І ОБОРОНА: ГОЛОВНІ ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Очікування українського контрнаступу стало домінуючим фактором впливу на події як на полі бою, так і в політичному та інформаційному просторі. Відсутність оперативно значущих для російських сил територіальних здобутків протягом березня може слугувати підтвердженням припущень про значне виснаження російського наступального потенціалу. Водночас, слід звернути увагу, що йдеться радше про оцінку російських військових спроможностей станом на кінець березня 2023 р., а не про загальні спроможності росії до ведення війни у найближчій перспективі.

Ослаблення наступальних спроможностей, необхідних для досягнення стратегічних цілей, очевидно, спонукало російське керівництво до усвідомлення неможливості досягнення максималістських цілей на даному етапі, але не призвело до їх перегляду. Натомість, путінський режим дедалі інтенсивніше рухається у напрямі переходу до затяжної війни, послідовно запроваджуючи де-факто режим воєнного стану в країні.

БОЙОВІ ДІЇ

Головні зусилля російської сторони протягом березня були спрямовані на:

- ✓ спроби завершення окупації Луганської обл. та розвитку наступу на Донецькому напрямі з метою виходу на адміністративні кордони, що відповідало б частковому досягненню мінімальних цілей т. зв. «спеціальної військової операції»;
- ✓ перегрупування сил та нарощування людських і матеріальних резервів для проведення наступальних операцій або ж стримування контрнаступу українських сил на окремих ділянках фронту;
- ✓ розбудова глибоко ешелонованої оборони на окупованих територіях та у прикордонних російських регіонах;

- ✓ завдання масованих ударів по об'єктах критичної інфраструктури та військових об'єктах із застосуванням безпілотників-камікадзе, крилатих і балістичних ракет.

Українські Сили оборони здійснювали заходи, що переслідували завдання:

- ✓ накопичення людських і матеріальних резервів, необхідних для контрнаступу;
- ✓ протидія зусиллям противника з захоплення тактичної ініціативи на найбільш загрозливих напрямках;
- ✓ виснаження сил атакуючих противника та знищення скупчень живої сили і матеріальних резервів.

Протягом березня загальна ситуація на полі бою не зазнала суттєвих змін у порівнянні з лютим. Найбільш активні бойові дії велися на Куп'янському, Лиманському, Бахмутському, Авдіївському та Шахтарському напрямках. Бахмут залишається однією з найбільш гарячих точок фронту. Протягом березня ще одним епіцентром інтенсивності бойових дій стала Авдіївка, де ворог зосередив наступальні дії після невдалих спроб штурмувати Вугледар. Найбільш активні бойові зіткнення спостерігалися також на Куп'янському, Лиманському та Шахтарському напрямках.

На решті ділянок фронту тривали переважно позиційні бої. Російська сторона продовжувала завдавати ракетно-артилерійських ударів по прифронтових територіях, а також із застосуванням ракет і безпілотників-камікадзе по всій території України. Росіяни поступово змінюють тактику масованих ударів, змінюючи пріоритети, комбінацію видів та кількості засобів ураження тощо. Вже наприкінці зими, коли стало зрозумілим, що масовані атаки не досягли бажаної цілі (руйнації енергосистеми України), російське командування повернулося до тактики, що застосовувалася на початку повномасштабного вторгнення, коли

пріоритетними цілями були військові об'єкти та транспортна інфраструктура.

Російська сторона приділяє значну увагу інформаційно-психологічному забезпеченню військової операції. За словами заступниці Міністра оборони України Г. Маляр, противник намагається посіяти сумніви у суспільстві та у військовому середовищі щодо правильності рішень вищого командування стосовно оборони Бахмута, підірвати суспільну довіру та спровокувати військове керівництво на вигідні для противника дії. Найбільш розповсюджені російські меседжі мали за мету нав'язати думку про суто політичні цілі оборони Бахмута, відсутність військової доцільності та безперспективність боїв за місто. Слід згадати також низку публікацій у провідних західних медіа, а також заяв офіційних осіб, які висловлювали схожі позиції, що не обов'язково свідчить про російський слід, але й не виключає такого впливу.

Оцінки рівня загрози наземного вторгнення з території Білорусі як малоймовірної не змінилися впродовж місяця. Водночас, до незмінно агресивної та провокативної риторики очільника Білорусі в сукупності з практичними діями на підтримку російської агресії додався «ядерний» фактор. Рішення про розташування тактичної ядерної зброї на території Білорусі очевидно розраховане на посилення ядерного шантажу як інструменту впливу на західних партнерів.

ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ ТА ДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ОБОРОНИ

З кожним місяцем війни дедалі сильніше загострюється проблема фінансування поточних витрат на оборону та виконання державних зобов'язань перед військово-службовцями, ветеранами та членами сімей загиблих захисників.

13 березня Кабінет Міністрів схвалив Законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік», яким передбачається збільшення видатків на потреби сектору безпеки і оборони на 518 млрд грн, що зумовлене «зростанням кількості військових і необхідністю їх повноцінного забезпечення до кінця року».

Запроваджені з 1-го лютого зміни порядку призначення доплати у розмірі 30 тис. грн створила, з одного боку, можливості економії

бюджетних коштів військовим. З іншого боку, ці зміни позбавили додаткової винагороди широке коло осіб, які хоча й не перебувають на передовій, але мають право на такі доплати. У Верховній Раді наразі зареєстрований відповідний законопроект № 9071, що передбачає повернення виплат військово-службовцям, співробітникам поліції та служби цивільного захисту.

Голова Комітету Верховної Ради з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Г. Третякова в своєму інтерв'ю від 22 березня заявила про неспроможність державного бюджету компенсувати передбачені законодавством пільги для ветеранів та необхідність трансформації та актуалізації система підтримки ветеранів. Проект відповідної концепції пропонує заміну довічних пільг на дво-трирічну стипендію/доплату після демобілізації.

В українському публічному просторі з'явилася низка скандалів, пов'язаних із триваючими заходами мобілізації. Це стосується як випадків ухиляння військовозобов'язаних громадян, так і зловживань посадових осіб, а саме намагання виконати кількісні показники у будь-який спосіб, в т. ч. нехтуючи законодавчими вимогами вручення повісток. Згідно з офіційними заявами, наразі не планується внесення термінових змін у законодавство, хоча й визнається необхідність перегляду політики мобілізації, а також системних змін в організації процесів військового обліку та мобілізації територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки (ТЦК СП). Паралельно із заходами примусової мобілізації у березні був реалізований доволі креативний проект зі створення «Гвардії наступу», до якої протягом місяця долучилися близько 28 тис. добровольців.

Ще однією резонансною подією березня стало рішення про обмеження доступу журналістів до висвітлення подій у зоні бойових дій та прифронтових регіонах. Так, практично заборонений доступ воєнкорів до «червоної зони», у «помаранчевій зоні» журналісти можуть перебувати лише у супроводі прес-офіцера. З одного боку, така необхідність обмежень об'єктивно зумовлена міркуваннями безпеки – захист від витoku чутливої інформації та фізичної безпеки самих журналістів. З іншого боку, представники ЗМІ вбачають у цьому спроби запровадження надмірних заходів військової цензури проти медіа, які публікують критичні матеріали, що суперечать

офіційній інформаційній політиці «Єдиного марафону». Однією з причин, що спонукала керівництво ЗСУ до введення додаткових обмежень, міг стати публічний резонанс після публікації критичного інтерв'ю командира батальйону А. Козела («Купол») газети The Washington Post. Примітно, що сам офіцер оцінив кінцевий текст публікації як такий, що не зовсім відповідав змісту його бесіди із журналістами.

МІЖНАРОДНІ ПОДІЇ (ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ)

Протягом березня відбулися чи не найбільші поставки західної військової допомоги за увесь період війни. Більшість із них є результатом реалізації рішень, ухвалених у рамках попередніх засідань у форматі «Рамштайн». З одного боку, це суттєво зміцнює бойовий потенціал сил оборони, спроможності для ведення як оборонних, так і наступальних операцій. З іншого боку, широкі різноманіття зразків озброєнь робить дедалі актуальнішим виклики бойового застосування та логістичного обслуговування «такого «зоопарку» найрізноманітнішої техніки та озброєнь», якого ніколи не мала жодна армія світу.

Перша офіційна поставка бойових літаків МіГ-29 має як практичне військове значення для посилення спроможностей Повітряних сил України, так і переслідує політичну мету стимулювання інших партнерів до ухвалення рішення про передачу Україні літаків західного виробництва.

Найбільш важливі події, політичні заяви та рішення березня 2023 р. кардинально не змінили хід і перспективи завершення війни. Отже, станом на кінець березня 2023 р.:

- ✓ Максималістські цілі збройної агресії кремля проти України залишаються незмінними. Російське керівництво, усвідомлюючи неспроможність досягнення переконливої воєнної перемоги на полі бою, інтенсивно запроваджує процес адаптації проміжних цілей та методів їх досягнення, зробивши ставку на ведення затяжної війни.
- ✓ Російське військово-політичне керівництво з огляду на провал зимової наступальної кампанії та примарні перспективи підготовки сил і засобів до чергового наступу найближчими місяцями вимушене зосередитися на переході до оборонної тактики на більшості ділянок фронту.
- ✓ Очікування українського контрнаступу стало домінуючим фактором впливу на події як на полі бою, так і в політичному та інформаційному просторі. Усвідомлення важливості результатів українського контрнаступу (весна-літо) на подальший перебіг війни є, з одного боку, стимулом для нарощування масштабів і темпів міжнародної підтримки, а з іншого боку — фактором стримування для тих партнерів, хто все ще вбачає вищу загрозу від ескалації, ніж від перспективи затягування війни.

II.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

У березні 2023 р. відбулася низка важливих подій і заходів регіонального і глобального масштабів, тією чи іншою мірою пов'язаних з війною в Україні, які, з одного боку, сприяли подальшій міжнародній ізоляції країни-агресора, а з іншого — поглибили геополітичне протистояння демократичного світу і табору авторитарних країн. Безумовно, головною подією стратегічного характеру стала видача Міжнародним кримінальним судом (МКС) ордеру на арешт російського президента.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ

Протягом місяця зусилля української дипломатії зосереджувалися на: протистоянні російській експансії й акумуляції зовнішньої допомоги; утвердженні інтересів країни на світовій арені; зміцненні санкцій та міжнародному засудженні та ізоляції країни-агресора; забезпеченні умов для відкриття переговорного процесу про вступ до ЄС.

У загальному вигляді слід виокремити наступні напрями дій української сторони на світовій арені.

Політико-дипломатичний діалог на різних рівнях. Як і в попередні місяці, у березні спостерігалася помітна інтенсивність дипломатичних переговорів, консультацій та зустрічей на різних рівнях. Серед найбільш значущих контактів слід відзначити наступні. 14 березня в Києві відбулась зустріч Президента України В.Зеленського та Прем'єр-міністра Ісландії К.Якобсдоттір, за підсумками якої сторони підписали Спільну декларацію, що зафіксувала всебічну підтримку Ісландією позицій України, її ініціатив й інтересів. Зокрема, підкреслювалося, що «Ісландія й надалі надаватиме ефективну політичну, економічну та гуманітарну підтримку Україні та її обороноздатності».

Стратегічно вагомим і резонансним був візит до Києва Прем'єр-міністра Японії Ф.Кішіди 21 березня, і підписання Спільної заяви про особливе глобальне партнерство між Україною та Японією. У документі

наголошується на солідарності у протидії російській агресії, зміцненні співпраці на міжнародних майданчиках, розширенні двостороннього співробітництва та партнерства на регіональному та глобальному рівнях.

31 березня Україну відвідали Президент Молдови, Прем'єри Словаччини, Словенії та Хорватії.

Серед інших важливих контактів слід виокремити переговори з Прем'єр-міністром Латвії, зустріч з делегацією Світового банку, поїздки В.Зеленського з Гендиректором МАГАТЕ на територію ДніпроГЕС. Також тривали переговори з урядовцями і парламентарями Естонії, Польщі, Словенії, Нідерландів, Литви, Чехії та ін. Активним був діалог на різних рівнях з американськими дипломатами, військовими, громадськими діячами тощо. Корисними виявилися контакти з керівництвом Програми ООН з довкілля, генеральним секретарем Міжнародної торгової палати тощо.

Розширення географії дипломатичних контактів. У березні офіційний Київ активізував дипломатичні контакти з країнами Північної та Центральної Америки з метою просування національних інтересів і розширення сфери міжнародної підтримки у протистоянні російській агресії. В.Зеленський провів переговори з Президентом Чилі Г.Боричем. Заступник глави МЗС А.Мельник провів серію переговорів з дипломатами й урядовцями під час відвідань Мексики, Белізу, Гватемали. Відбулись онлайн-переговори з дипломатами Сент-Люсії тощо. Спецпредставник МЗС України М.Субх перебував з офіційним візитом в Омані і передав главі зовнішньополітичного відомства країни послання В.Зеленського Султану Оману. Своєю чергою в Кенії (Момбаса) організовано дипломатичний захід високого рівня з нагоди здійснення гуманітарної допомоги Україні Африці в рамках програми Grain from Ukraine.

Участь у міжнародних заходах. Офіційний Київ намагався активно відстоювати власні позиції і просувати проукраїнські

нарativi на різних міжнародних майданчиках. У цьому контексті слід згадати про спільний з ВООЗ захід щодо реабілітації постраждалих від російської агресії; участь у безпековому форумі American Enterprise Institute World Forum, проведення саміту Україна-Оксфорд 2023 «Європейські горизонти для України», виступ В. Зеленського на засіданні Європейської ради тощо.

Ініціативи української сторони. 3 березня у Львові відбулась конференція United for Justice — «Об'єднані заради справедливості», в рамках якої створено міжнародний координаційний механізм «Dialogue Group» з питань притягнення до відповідальності за злочини, вчинені в Україні російськими окупантами. Важливо, що до цієї ініціативи приєдналася низка країн, а також представники Єврокомісії, Євроюсту, МКС тощо.

18 березня Президент України увів у дію рішення РНБО щодо застосування пакету санкцій стосовно російських компаній ВПК та ряду іноземних фірм, причетних до поставок зброї агресору. Санкції запроваджено проти 300 фізичних і 141 юридичної осіб (у т. ч. проти керівництва Сирії).

Символічною акцією в контексті подій місяця стало підписання 23 березня в Гаазі Генпрокурором України і секретарем МКС Угоди про відкриття в Україні представництва МКС.

МІЖНАРОДНІ ПРОЦЕСИ І ПОДІЇ

Головною подією геополітичного масштабу та історичного значення стало рішення суддів МКС від 17 березня 2023 р.

про видачу ордерів на арешт президента росії в.путіна та дитячої омбудсменки м. львової-белової за незаконну депортацію дітей з України. Це рішення, з одного боку, є міжнародним юридично-правовим актом, на який не можуть не зважати принаймні 123 країни-учасниці Римського статуту з різних регіонів світу — від ПАР до Австрії, на які розповсюджується юрисдикція МКС. З іншого боку, ордер на арешт в. путіна набув масштабного резонансу в світі та є потужним сигналом для подальшої політико-дипломатичної ізоляції країни-агресора. Ця подія має також і вагомий морально-психологічний ефект для світової спільноти. Своєю чергою, ордер на арешт в. путіна має стимулювати процес утворення спеціального міжнародного трибуналу для розслідування злочинів країни-агресора.

16 березня, напередодні рішення МКС, Незалежна міжнародна комісія ООН оприлюднила новий звіт щодо розслідування воєнних злочинів російських загарбників в Україні, включно з умисними вбивствами, тортурами, зґвалтуваннями й депортацією дітей.

Опосередковано зі згаданими подіями кореспондується процес відновлення історичної правди щодо злочинів радянського режиму проти українців. У березні 2023 р. низка парламентів країн Європи — Франції, Ісландії, Бельгії ухвалили рішення щодо визнання Голодомору геноцидом українського народу.

У березні досить виразно матеріалізувався триваючий процес глобальної поляризації — консолідації демократичного світу та згуртування авторитарних країн.

Демократичний світ	Табір авторитарних країн
✓ США і Єврокомісія 10 березня виступили зі спільною заявою на підтримку України та задекларували спільні заходи з протистояння російській агресії в Європі.	✓ Самопроголошений президент Білорусі О. Лукашенко здійснив візити до Пекіну (2 березня 2023 р.) та Ірану (13 березня 2023 р.). З керівництвом цих країн підписано низку документів стратегічного характеру.
✓ 20 березня Канада запропонувала ініціативу створення чотиристороннього партнерства з Японією, Південною Кореєю та США з метою спільного протистояння впливу Китаю і Росії.	✓ 15 березня в Москві відбулась зустріч Б. Асада і в. путіна з метою зміцнення російсько-сирійського партнерства.
✓ 23 березня Європейська Рада ухвалила резолюцію, де наголошує на непохитній підтримці України та рішуче засуджує військову допомогу агресору, що триває з боку Ірану та Білорусі.	✓ 21-22 березня глава КНР Сі Цзіньпін відвідав рф. Лідери країн підписали пакет з 14 двосторонніх заяв і угод стратегічного характеру.
✓ 28-30 березня за ініціативою США відбувся другий глобальний «Саміт за демократію 2023», у якому взяли участь лідери 120 країн. Захід присвячений просуванню демократії у світі, протистоянню авторитаризму.	✓ Тегеран оголосив про плани закупівлі російських винищувачів Су-35 і спільного будівництва в рф заводу з виробництва безпілотників. ✓ Відбулися спільні навчання військово-морських сил росії, Китаю та Ірану «Пояс безпеки-2023» в Оманській затоці.

КРОКИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У березні 2023 р. спостерігалось помітне просування України на шляху євроінтеграції. Зокрема, зроблено низку кроків із завершення виконання рекомендацій Єврокомісії: а) призначено директора НАБУ; б) Уряд затвердив Державну антикорупційну програму, яка є ключовим інструментом реалізації Антикорупційної стратегії 2021-2025 рр.; в) Кабінет Міністрів ініціював компанію самоаудиту українського законодавства на предмет його відповідності європейським стандартам. Паралельно Верховна Рада вирішила створити офіс, який займатиметься адаптацією українського законодавства до законодавства ЄС; г) з ЄС і Венеціанською комісією узгоджене спірне питання щодо роботи Дорадчої групи експертів під час відбору суддів Конституційного Суду; г) Верховна Рада ухвалила євроінтеграційний закон про посилення захисту прав інтелектуальної власності. Водночас заплановане ухвалення закону щодо структурування рекламного ринку в Україні (в рамках реформи медіа) і запровадження антимонопольних та антикорупційних заходів з реалізації антиолігархічного закону тощо.

Своєю чергою, 24 березня оприлюднено урядовий Звіт про виконання Угоди про асоціацію за 2022 р. Згідно з цим документом

Україна виконала 72% зобов'язань в рамках Угоди (у 2022 р. рівень реалізації зріс на 9%). Найбільшого прогресу досягнуто у сферах: статистика та обмін інформацією (96%), інтелектуальна власність (94%), управління державними фінансами (90%), юстиція, свобода, безпека, права людини (91%), гуманітарна політика (91%) тощо. При цьому найбільш проблемними напрямками залишаються: фінансове співробітництво і боротьба з шахрайством (24%), захист прав споживачів (48%), транспорт, транспортна інфраструктура (53%).

Протягом місяця воєнна дипломатія української сторони зосереджувалася на забезпеченні зовнішньої воєнної і фінансово-економічної підтримки для опору російській інтервенції, реалізації національних інтересів на міжнародних майданчиках, зміцненні зовнішньополітичних позицій країни і євроінтеграції. Здійснення зовнішньої політики України тривало на фоні зростаючої геополітичної турбулентності, загострення протистояння «демократія-авторитаризм», яке визначатиме у ближчій перспективі характер і динаміку світових тенденцій у сферах безпеки, політики, економіки тощо. Причому саме політико-безпековий фактор стає пріоритетним у процесі подальшого розмежування та поляризації сучасного світу.

III.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА СФЕРА

1. КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

1.1. 22 березня 2023 р. на пленарному засіданні Другого сенату Конституційного Суду України (КСУ) (за присутності 6 суддів КСУ із 9 передбачених Законом «Про Конституційний Суд України») було ухвалено Рішення у справі за конституційною скаргою І. О. Лазуренка щодо конституційності приписів абз. 4, 5 ч. 2 ст. 70 Закону України «Про виконавче провадження» та абз. 3, 4 ч. 2 ст. 50 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Заявник стверджував, що оспорювані вище перераховані законодавчі приписи «дозволяють звертати стягнення на пенсію боржника навіть у разі, якщо вона є єдиним джерелом доходів (основним джерелом існування) боржника та її розмір дорівнює прожитковому мінімуму для відповідної особи», а тому такий стан речей не дозволяє людині підтримувати свій достатній життєвий рівень та зберігати людську гідність. Все це, на його думку, порушує конституційне право особи на соціальний захист, а сама «легітимна мета, яка полягає в необхідності забезпечити виконання судового рішення, не може переважати в ситуації, коли на боржника-пенсіонера покладається надмірний тягар (злидні) та має місце посягання на його людську гідність».

КСУ, виходячи з того, що соціальна держава (ст. 1 Конституції України) відповідальна за захист людської гідності, забезпечення достатнього та гідного рівня життя людини, прямо зобов'язана створювати належні та дієві національні юридичні механізми реалізації конституційних прав особи на соціальний захист і достатній життєвий рівень для неї та її сім'ї. Тому КСУ визнав вище перераховані законодавчі положення такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), оскільки вони, на думку суддів КСУ, унеможливають виплату у розмірі не нижче прожиткового мінімуму

пенсії, що є основним джерелом існування, призначеної в установленому законом розмірі прожиткового мінімуму.

1.2. У березні Другим сенатом КСУ було також ухвалено ще два рішення, а саме: у справі за конституційною скаргою С. М. Василенка щодо відповідності Конституції України (конституційності) п. 6 розділу II «Прикінцеві і перехідні положення» Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» (щодо гарантій незалежності прокурора) та у справі за конституційною скаргою В. Ю. Плєскача щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів ч. 1 ст. 294, ч. 6 ст. 383 Кодексу адміністративного судочинства України (щодо рівноправності сторін під час судового контролю за виконанням судового рішення). Крім того, іншими органами КСУ було ухвалено понад 60 різних документів як процесуального, так і внутрішньо-організаційного характеру. Однак жодного рішення в березні безпосередньо самим КСУ як таким (Великою палатою) не було ухвалено. Більше того, наразі дуже мало діючих суддів КСУ (13 із 18 передбачених Конституцією України, за вимоги кворуму для засідань Великої палати КСУ 12 суддів), що є суттєвою перешкодою для самого процесу розгляду «окремих категорій» справ в КСУ. Так, зокрема, через «відсутність кворуму» протягом березня декілька разів не відбулися (попередньо заплановані та публічно оголошені) засідання КСУ з розгляду справи за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) абз. 13 п. 23¹ розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII, абз. 1, 6, 11 п. 4 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» від 14 липня 2021 р. № 1635-ІХ.

2. СУДОВО-ПРАВОВА РЕФОРМА

2.1. У березні завершила свою роботу Конкурсна комісія з добору кандидатів на посади членів Вищої Кваліфікаційної Комісії Судів (ВККС). Конкурсна комісія, половину членів якої складали не громадяни України — іноземні спеціалісти в галузі права, оголосила перелік із 32 кандидатів (виходячи з розрахунку два на одну вакантну посаду), які, на думку членів Комісії, повністю відповідають критеріям доброчесності та професійної компетентності.

ВККС відповідно до чинного законодавства є державним колегіальним органом суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України. Вона повинна складатися з шістнадцяти членів, вісім з яких призначаються з числа суддів або суддів у відставці. Членів ВККС після проведення співбесіди із числа рекомендованих кандидатів призначає Вища Рада Правосуддя (ВРП). При цьому, ВККС вважатиметься повноважною за умови призначення до її складу не менше одинадцяти членів, щонайменше шість із яких мають бути призначені з числа суддів або суддів у відставці. Виходячи із логіки відповідних конституційно-правових

приписів, при призначенні членів ВККС Вищою Радою Правосуддя для її розгляду мали б бути запропоновані 32 кандидати, 16 із яких мали б бути відібрані з числа суддів або суддів у відставці. Натомість Конкурсною комісією серед запропонованих 32 кандидатів тільки 10 є з числа суддів або суддів у відставці.

В той же час, тривала відсутність ВККС взагалі як такої в державі призвела до катастрофічного стану національної судової системи (вакантними є понад 2 тис. посад суддів, заблоковано кваліфікаційне оцінювання кандидатів на «вільні» посади суддів, заблоковано конкурс до апеляційних та місцевих судів, до Вищого суду з питань інтелектуальної власності та його апеляційної палати, не працюють два суди через повну відсутність суддів і т. д.). Все це вимагає якнайшвидшого відновлення діяльності ВККС.

З іншого ж боку, ВРП не отримала належної кількості кандидатур для сформування ВККС у її повному складі, а призначення Вищою Радою Правосуддя ВККС в її «повному» складі, власне, із числа запропонованих Конкурсною комісією кандидатів, міститиме в собі небезпідставні основи для його можливого майбутнього оскарження в судовому порядку. Певним (не бездоганим) виходом із ситуації, що склалася, могло б стати призначення ВРП мінімально необхідної кількості членів ВККС — одинадцять, шість з яких обов'язково мали б бути з числа суддів або суддів у відставці.

IV. ЕКОНОМІКА

РІШЕННЯ

У березні МВФ разом з Урядом і НБУ працювали над програмою для України, і очікується, що невдовзі розробка й ухвалення нової чотирирічної програми кредитування України на суму \$15,6 млрд будуть завершені.

Нагадаємо, що у 2022 р. МВФ виділив Україні \$2,7 млрд екстреного фінансування, а загалом, з початку повномасштабного вторгнення росії, Україна отримала понад \$38 млрд бюджетної підтримки від іноземних держав і міжнародних фінансових установ.

Поряд з цим, група кредиторів України за результатами зустрічі з МВФ та Світовим банком надала фінансові гарантії для нової програми та відстрочку за борговими зобов'язаннями до 2027 р. Це матиме важливий позитивний вплив на перебіг процесів відновлення країни.

Верховна Рада ухвалила зміни до закону про держбюджет, згідно з якими збільшуються оборонні видатки бюджету на 537 млрд грн. Більша частина цих коштів буде використана на грошове забезпечення військовослужбовців, що вкрай важливо в умовах, коли Україна готується до весняного наступу для визволення власної території.

Між тим, закладені в законі про держбюджет обсяги фінансування армії не остаточні та мають покрити потреби сил оборони в першій половині року. Після цього Уряд буде вносити зміни до кошторису, як робив це у 2022 р.

Верховна Рада також підтримала у другому читанні законопроект, метою якого є впровадження Україною Загального стандарту звітності та належної перевірки інформації про фінансові рахунки, схваленого Радою ОЕСР (Загальний стандарт звітності CRS), що передбачає щорічний міжнародний автоматичний обмін даних про фінансові рахунки.

Ухвалення проекту закону є важливим євроінтеграційним кроком, який дозволить забезпечити належне виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо обміну інформацією для податкових цілей, підвищити прозорість та надійність України як держави-партнера з обміну інформацією.

За повідомленням Міністерства економіки, у лютому 2023 р. падіння ВВП України становило 26% ($\pm 2\%$), що є кращим за показник січня — 32% ($\pm 2\%$) і є відбиттям поступового відновлення економічної активності, враховуючи суттєве зменшення дефіциту електроенергії та скорочення тривалості відключень (завдяки відновленню роботи усіх доступних видів генерації в енергосистемі з середини лютого).

Таке рішення (про покращення показника ВВП) Міністерства могло б вітатись, однак викликає певний подив, оскільки Держстат ще не надавав офіційну інформацію стосовно зростання/падіння найголовніших економічних сфер (промисловості, аграрного сектору, транспорту, будівництва). Крім того, останніми роками показники ВВП надавались поквартально (а не у місячному форматі). Тобто, вірогідно, йдеться лише про оціночні показники Міністерства економіки, що навряд чи може слугувати основою для ухвалення політичних рішень (зокрема, перегляду бюджету).

Водночас, Мінекономіки переглянуло власний макропрогноз, погіршивши зростання ВВП України у 2023 р. з 3,2% до 1%. Основою зниження було припущення, що воєнні дії не завершаться в середині року, а можуть тривати «майже» до кінця року. Зазначимо, у цей же період низка інших інститутів також переглянули прогнози по Україні, і всі їх погіршили.

Так, Європейський банк реконструкції та розвитку суттєво погіршив прогноз зростання ВВП України у 2023 р. з 8%, прогнозованих у вересні 2022 р., до 1%. НБУ очікує

зростання ВВП всього на 0,3% (погіршення зумовлено наслідками руйнівних атак на енергетичну інфраструктуру на початку року).

Україна та Європейський Союз продовжили дію Угоди про лібералізацію вантажних автоперевезень до 30 червня 2024 р. Початково договір був підписаний у червні 2022 р. Він скасував необхідність отримання українськими перевізниками відповідних дозволів для здійснення двосторонніх та транзитних перевезень в держави ЄС. Це вкрай важлива і необхідна угода для України та її євроінтеграційного прискорення.

За період її дії обсяги двосторонніх та транзитних автомобільних вантажоперевезень зросли на понад 50%, у т. ч. кількість перевізників, які перетинали кордон в напрямку ЄС (порівняно з аналогічним періодом 2021 р.) збільшилась на 53%.

Наприкінці лютого Уряд ухвалив постанову «Про індексацію пенсійних і страхових виплат ...», яка передбачає проведення індексації пенсій та щомісячних страхових виплат, підвищення розмірів мінімальних пенсій по інвалідності колишнім військовослужбовцям та постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, збільшення рівня мінімальних пенсійних виплат окремим категоріям пенсіонерів. Почати виплати заплановано з березня, однак для частини пенсіонерів (зокрема, працюючих) нові виплати розпочнуться не раніше квітня.

Слід віддати належне Уряду за його сміливість — підвищення виплат під час війни велими ризиковане рішення з огляду на високі інфляційні та девальваційні ризики. Втім, є підстави сподіватись, що острахи є перебільшеними, а інфляційного шоку не буде (оцінити і перевірити можна буде орієнтовно у травні-червні).

ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Держстат надав узагальнюючі дані економічної динаміки країни. У IV кв. 2022 р. реальний ВВП України впав на 31,4% порівняно з IV кв. 2021 р. після падіння на 30,8% у III кв. Водночас, порівняно з III кв. падіння ВВП у IV кв. 2022 р. оцінюється у 4,7% (з урахуванням сезонного фактора). Погіршення показників зумовлено як значущим позитивними результатами довоєнного 2021 р., так і зростанням втрат країни у IV кв. 2022 р.

внаслідок збільшення інтенсивності бомбардувань, а з тим і руйнації критичної та енергетичної інфраструктури.

Поряд з цим, Держстат покращив оцінку річного падіння ВВП у 2022 р. — 29,2%, що є помітно кращим результатом, порівняно з попередніми оцінками, і зумовлено масштабною міжнародною допомогою і розширенням фінансових програм підтримки бізнесу.

МВФ у березні провів дискусії з представниками влади України стосовно нової довгострокової програми. Поки немає інформації про те, наскільки у новій програмі буде враховуватись військовий і безпековий аспект. Вважається, що угода з МВФ стане позитивним сигналом для міжнародних інвесторів стосовно входження до України (що, однак, видається сумнівним, оскільки країна у стані війни навряд чи привабить приватні капітали без належних страхових гарантій). А головну допомогу у підтримці України надають США і ЄС без огляду на МВФ (радше навпаки, МВФ зорієнтовується на позиції США, Великої Британії, Канади, Японії).

До речі, за підсумками 2021 р., Японія стала третім за обсягом виділених на міжнародний розвиток коштів донором у світі після США та Німеччини серед усіх членів Організації економічного співробітництва та розвитку. Різноманітні заходи допомоги Україні оцінюються приблизно у \$1,6 млрд.

Завдяки партнерам станом на 1 березня 2023 р. валові міжнародні резерви України становили \$28,87 млрд. Хоча це трохи нижче показника початку лютого (на 3,5% через значні інтервенції), однак залишається достатнім для короткострокових валютних і фінансових збалансувань (покриває 3,7 місяця імпорту майбутнього періоду). Відносно високий рівень утримується завдяки надходженням від міжнародних партнерів, що компенсували чистий продаж валюти НБУ для покриття різниці між попитом і пропозицією на валютному ринку України.

На валютні рахунки Уряду упродовж лютого надійшло \$2,40 млрд, у т. ч. \$2,07 млрд від США, які разом з ЄС надають найбільшу допомогу Україні.

Підтримка України продовжується і у березні. Так, 21 березня ЄС виплатив Україні

II транш макрофінансової допомоги у розмірі €1,5 млрд із загального (раніше ухваленого) пакету обсягом €18 млрд.

Зовнішні надходження вкрай важливі для України, оскільки попит на валюту на міжбанківському ринку суттєво перевищує пропозицію, хоча й є певні позитивні зрушення. Так, за перший тиждень березня НБУ продав на міжбанківському валютному ринку \$290 млн, за другий — \$280 млн, за третій, хоча дещо більше — \$380 млн, однак сукупно це вдвічі менше, ніж у січні-лютому, коли щотижневий обсяг продажу з резервів становив \$600-780 млн. Втім, наприкінці місяця тижневі продажі знову зросли до майже \$500 млн.

У березні НБУ оприлюднив результати опитування, проведеного ним у лютому 2023 р. Результати свідчать, що бізнес суттєво пом'якшив негативні оцінки щодо власної економічної діяльності. Економічна активність поступово відновлюється в усіх секторах, крім будівництва. Загалом же, індекс очікувань ділової активності у лютому підвищився до 45 із 37,5 у січні.

Важливим є те, що підприємства промисловості пом'якшили песимістичні очікування стосовно власних економічних перспектив через поступове відновлення електропостачання та закупівлю альтернативних джерел енергії: секторальний індекс у лютому зріс до 47,2 із 40,6 у січні.

Це позитивний сигнал для економіки, однак більш показовим (з точки зору відповідності результатів опитування реальній активності) є березень. Саме за цими результатами можна буде робити обережні висновки стосовно економічної динаміки у I п/р 2023 р.

Попри війну Україна послідовно продовжує втілювати важливі економічні структурні зміни. Показовим у цьому контексті є те,

що приватна компанія «Укрдонінвест» 13 березня 2023 р. стала переможцем повторного приватизаційного аукціону з продажу (за понад 220 млн грн) Білгород-Дністровського морського торговельного порту. Порт спеціалізується на перевантаженні лісних вантажів, мінеральних добрив, залізородних окатків, металопродукції та зернових вантажів.

Нагадаємо, що Фонд держмайна з першої спроби не зміг приватизувати Білгород-Дністровський морський торговельний порт — призначений на 3 березня аукціон визнали таким, що не відбувся.

Також нагадаємо, що морський порт «Усть-Дунайськ» продали на аукціоні 17 січня 2023 р. за 201 млн грн, і приватизація цього морського порту відбулась вперше в історії України.

Важливо, що вказані результативні курси відбулися фактично на початку року, що вказує на твердість і послідовність Уряду у цій сфері.

Вагомим для світової економіки (а відтак і України) є те, що ціни на нафту і газ у Європі з початку року суттєво знизились, досягнувши найнижчого рівня з середини 2021 р. завдяки теплій погоді, економії та збільшенню імпорту, а також пристосованості до впровадженого ембарго на російські поставки.

За оцінками Capital Economics, енергетичний стимул може збільшити виробництво в євроні орієнтовно на 1,5%, що приблизно еквівалентно річному зростанню. Водночас, значно зросла споживча довіра. Це може означати, що домогосподарства витрачають більше грошей, які вони заощадили під час пандемії, що сприятиме подальшому зростанню, а з тим і економічному відновленню Європи.

Упродовж березня енергосистема продовжувала відновлюватися від наслідків російських ракетних та дронів атак, у зв'язку з чим споживачів закликали до розумного використання електроенергії. Крім того, негода 29 березня призвела до відключень електроенергії у 12 областях, у Києві та Київській області довелося застосовувати стабілізаційні графіки через низьку пропускну спроможність мереж. Водночас найближчими місяцями не очікується дефіциту в енергосистемі.

РИНОК ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Кабінет Міністрів подовжив дію чинного механізму покладання спеціальних обов'язків (ПСО) для забезпечення населення електроенергією до 20 квітня 2023 р. Ціна електроенергії залишиться на рівні 1,44 грн/кВт-год при споживанні до 250 кВт-год на місяць і 1,68 грн/кВт-год — понад вказаний обсяг. Розглядається декілька варіантів перегляду тарифу, включно з модифікацією чинної системи субсидій та зміну рівня тарифу в залежності від обсягу споживання.

Україна скоротила імпорт електроенергії у березні 2023 р. у порівнянні з попереднім місяцем на 95% — до 7 тис. МВт-год. Зі Словаччини поставлено 5 тис. МВт-год, з Молдови — 1,5 тис. МВт-год.

Європейське енергооб'єднання ENTSO-E збільшує ліміт експорту електричної енергії з України до 850 МВт з поточних 700 МВт (таку технічну можливість імпорту електроенергії Україна отримала у лютому 2023 р.). Зі зростанням генерації з ВДЕ та профіцитом електроенергії з'являється можливість розблокування експорту електроенергії до ЄС. Загалом, з відкриттям експорту необхідне раціональне регулювання, яке не дозволяє спекуляцій в умовах війни.

Оператором системи передачі (НЕК «Укренерго») укладено договір з 15-ма системними операторами ЄС щодо можливості надання Україні аварійної допомоги у разі

необхідності; раніше такі договірні відносини діяли лише із операторами енергосистем сусідніх країн.

РИНОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ

Ф'ючерсні ціни на природний газ Front Month на нідерландському хабі TTF у ході торгів 20 березня 2023 р. знизилися до €35/MWh, тобто \$445/тис. куб. м або 20 000 грн/тис. куб. м (з ПДВ) через теплу погоду і посилення вітру, а також достатні запаси газу в підземних газосховищах ЄС. В Україні газ торгувався по 17800–18500 грн/тис. куб. м з ПДВ.

В Україні продовжується дія мораторію на підвищення тарифів на газ для населення, в березні річні ціни на газ для побутових споживачів, оприлюднені 9-ма компаніями, коливались у межах від 7,70 до 10 грн, тобто залишились незмінними з початку року.

Україна розраховує на те, що ЄС може надати гарантії від воєнних ризиків для компаній, що планують зберігати газ в українських ПСГ. Стимулювання розроблення багатосторонніх фінансових гарантій для учасників ринку газу, які бажають працювати в Україні, стала однією з головних тем зустрічі української делегації з єврокомісаром з енергетики К. Сімсон у Брюсселі.

На Енергетичному форумі Польщі запропонували ввести ембарго на імпорт російського LNG, аналогічно тому, яке було запроваджено для російської нафти. Альтернативним рішенням є введення цінових обмежень на російський LNG. Санкції ЄС не поширюються на імпорт LNG та LPG (у 2022 р. країни ЄС сплатили за російський LNG €16 млрд). Довгострокова програма розвитку виробництва LNG в РФ передбачає, що виробництво LNG в країні до 2035 р. збільшиться мінімум втричі й отримає нові ринки збуту. Таким чином, існує небезпека повернення РФ частки ринку ЄС, втраченого у результаті значного скорочення трубопровідних поставок та здатності фінансування ВПК.

СЕКТОР ВДЕ

Попри війнні дії, зростанні заборгованості перед виробниками електроенергії з ВДЕ та значне пошкодження об'єктів, європейські інвестори все ще мають зацікавленість у реалізації «зелених» проєктів. Для цього виробники вимагають ухвалення законопроєкту, який передбачає продовження строку дії технічних умов на 3 роки.

В оприлюдненому 20 березня звіті «Оператора ринку» частка ВДЕ «зеленої» електроенергії, реалізованої електроенергії на РДН/ВДР досягла майже 15% у лютому. Найбільшу частину — понад 30% вироблено з природного газу, 19,4% на ГЕС та ГАЕС, 19,1 — з ядерного палива, вугілля — 7,94%.

Важливим є ухвалення Закону № 8172, який визначає напрямки розвитку електротранспорту в Україні та електрозарядної інфраструктури упродовж наступного десятиліття та унормовує приєднання і розміщення станцій зарядки автомобілів. До 1 січня 2025 р. розрахунок плати за нестандартне приєднання до електричних мереж ОСР станцій заряду автомобілів передбачає лише складову плати за створення електричних мереж лінійної частини приєднання.

Підписано Закон № 4527 про розвиток когенерації, який створює умови для запровадження вискоєфективного виробництва теплової енергії (імплементация Директиви

2012/27/ЄС про енергоефективність) та демонструє крок до децентралізації генерації, що особливо є актуальним у час загрози терористичних атак.

Європейський інвестиційний банк планує виділити \$50 млн для підтримки агропереробки, зокрема, розвитку виробництва біометану та біоетанолу. В Україні впроваджено законодавче підґрунтя для розвитку ринку біометану, яким передбачено впровадження механізму видачі відповідних гарантій походження та порядок функціонування реєстру біометану.

ДОПОМОГА ПАРТНЕРІВ

10 березня спільною заявою США та ЄС зобов'язуються подолати кліматичну кризу, прискорити глобальну зелену економіку та побудувати стійкі, безпечні ланцюги постачання. Партнери заявляють також про тісну координацію для підтримки енергетичної безпеки України шляхом її подальшої інтеграції в енергетичні ринки Європи.

Допомогу енергетичному сектору вже надали 30 країн. Йдеться про 470 вантажів загальною вагою близько 6000 т, які розподілено поміж 111 підприємствами енергетичного сектору. Підписано Меморандум між Україною та Енергетичним Співтовариством про підтримку пріоритетних проєктів, реконструкції та будівництва інфраструктури та відновлення ВДЕ.

VI.

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА

В Україні посилюється бюджетна криза, у зв'язку з чим Міністерство фінансів підготувало зміни до державного бюджету. Державні витрати планується переглянути через погіршений макропрогноз на 2023 р. Зокрема, у січні-лютому 2023 р. сформовано значний дефіцит державного бюджету, який меншою мірою покривається міжнародною фінансовою допомогою, а більшою — зростанням внутрішніх запозичень, переважно за рахунок ОВДП. Так через дефіцитний бюджет і брак коштів наприкінці січня було навіть ухвалено вимушене рішення про перегляд порядку нарахування грошового забезпечення для військових в умовах війни.

Державний бюджет на 2023 р. формувався та виконується в умовах надзвичайної невідомості з урахуванням безпрецедентних ризиків безпеки. Відповідно до закону про державний бюджет на 2023 р. дефіцит планувалось майже повністю профінансувати за рахунок зовнішнього фінансування. Обсяг залучень оцінюється більш ніж у 27% ВВП, із них зовнішні запозичення становлять 25,7% ВВП (понад 1 612 млрд грн, або \$ 38,2 млрд).

Проте втрати економіки через дефіцит електроенергії містять ризики отримання планових податкових надходжень. У січні (дефіцит 161,1 млрд грн) - лютому (дефіцит понад 249 млрд грн) сформовано значний дефіцит держбюджету у доходах (без урахування грантів) через високі видатки та слабкі податкові надходження.

Упродовж січня-лютого бюджетні потреби фінансувалися за рахунок двох складових: міжнародної допомоги, яка надходить у вигляді грантів (\$2,4 млрд), і кредитних коштів (\$3,9 млрд) та активізації внутрішніх запозичень (84 млрд грн). Завдяки грантовим коштам доходи загального фонду за два місяці 2023 р. зросли на 27% р/р. Тим не менш, розрив у

фінансуванні від міжнародних партнерів та потребах України залишається значним, на рівні \$10 млрд. Доходи бюджету (без урахування грантів) в січні-лютому були меншими за минулорічні насамперед за рахунок податкових надходжень. Скорочення доходів зумовлено вужчою базою оподаткування, ефектом бази порівняння через дострокове перерахування прибутку НБУ в лютому попереднього року та досить високими обсягами відшкодування ПДВ.

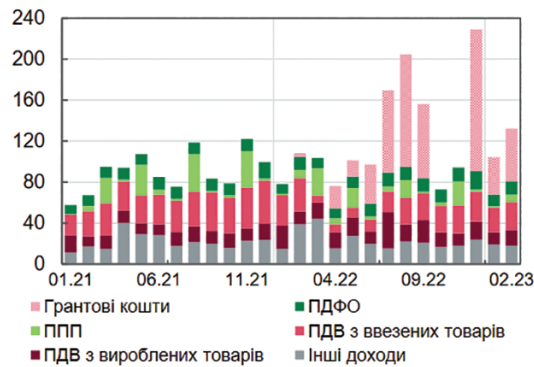
Наразі основним джерелом поповнення бюджету є ПДФО (доходи підтримували насамперед істотні виплати військовослужбовцям, що позначається на динаміці ПДФО, а також інших податках зі споживання) та НДС, дії інфляційно-курскових чинників, а також підвищення ставки акцизного податку на тютюнові вироби.

Ключовими видатковими напрямками є витрати на оборону та безпеку (передусім на грошові виплати військовим), соціальні програми та використання товарів і послуг. Водночас капітальні видатки в січні та в лютому більші за минулорічні, зокрема, через необхідність відновлення пошкодженої інфраструктури.

На позачерговому засіданні 13 березня Уряд схвалив проєкт Закону «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 р.»» (№ 9105) щодо забезпечення видатками сектору безпеки і оборони. Законопроєкт передбачає збільшення видатків державного бюджету на 537 млрд грн. З них 96,5% спрямовуються на сектор національної безпеки і оборони (з яких 84,9% видатки на оплату праці військовослужбовцям). Завдяки запропонованим змінам до бюджету загальний ресурс на сектор безпеки і оборони становитиме 1 трлн 670 млрд грн, що складає 26,6% від ВВП.

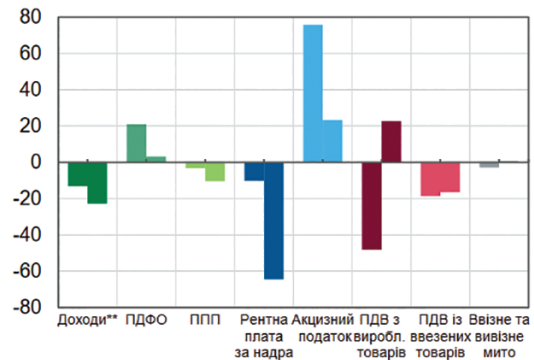
ДОХОДИ З ВНУТРІШНІХ ДЖЕРЕЛ

Доходи* загального фонду державного бюджету, млрд грн

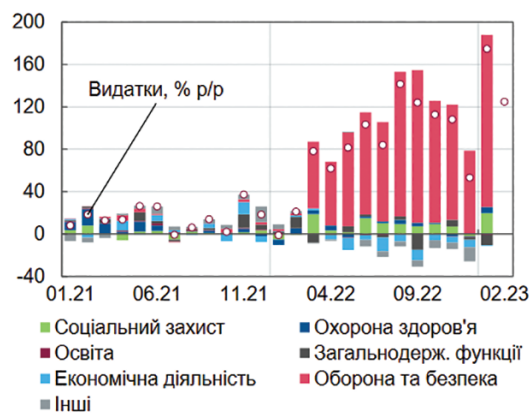
*Лютий – оперативні дані із сайту МФУ та на їх основі розрахунки. **Доходи без урахування грантових коштів.
Джерело: ДКСУ, МФУ, розрахунки НБУ.

Темпи зростання окремих доходів загального фонду, помісячно*, % p/p

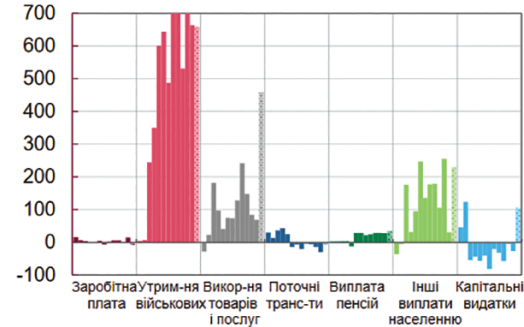
ВИДАТКИ

Внески в змінні видатків* державного бюджету, в. п.

* Лютий – оперативні дані із сайту МФУ та на їх основі розрахунки. ** Січень 2023 року відображений візерунковою заливкою.
Джерело: ДКСУ, МФУ, розрахунки НБУ.

Зміна видатків* державного бюджету за окремими напрямками у 2022–2023** роках, % p/p

Додаткові видатки мають бути спрямовані для забезпечення гідного рівня оплати праці осіб, які виконують обов'язок із захисту держави. З метою забезпечення збалансованості видатків державного бюджету пропонується встановити «стелю» заробітної плати, грошового забезпечення працівників, службових і посадових осіб бюджетних установ та працівників державних підприємств (крім грошового забезпечення військовослужбовцям та воєнізованих формувань) у розмірі, що не перевищує десяти розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня 2023 р. (без врахування суми допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги для оздоровлення, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань та

оплати щорічної відпустки). Окрім того, пропонується передбачити кошти, що спрямовуватимуться на виплату одноразової грошової допомоги сім'ям загиблих військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейським, яким під час дії воєнного стану надано законодавством право на отримання таких виплат у сумі не менше 3 млрд грн та на будівництво фортифікаційних споруд у сумі не менше 2 млрд грн.

Фінансування пропонованих видатків передбачається здійснити за рахунок:

- ✓ збільшення дефіциту державного бюджету (збільшення фінансування за борговими операціями на 419,3 млрд грн,

в т. ч.: зовнішніх запозичень на 180,6 млрд грн, внутрішніх — на 271,2 млрд грн);

✓ збільшення доходів на 60,7 млрд грн (за рахунок збільшення податку та збору на доходи фізичних осіб на 36,5 млрд грн через збільшення видатків на грошове забезпечення військовослужбовців; збільшення ПДВ вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування на 5,2 млрд грн; вилучення частини чистого продукту та дивідендів державних або комунальних унітарних підприємств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність на 19 млрд грн);

✓ зменшення видатків Міністерству фінансів України (скорочення видатків

на обслуговування державного боргу 50,3 млрд грн; зменшення витрат на забезпечення державних гарантій 6,9 млрд грн).

Законопроектом також передбачено збільшення граничного обсягу надання державних гарантій для забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання — резидентів України за кредитами (позиками), що залучаються для фінансування програм, пов'язаних із підвищенням обороноздатності і безпеки держави, на 10 млрд грн (до 30 млрд грн).

Реалізація положень законопроекту дозволить збільшити видатки, що спрямовуються на потреби сектору безпеки і оборони, проте реалізація законопроекту матиме наслідком збільшення державного боргу та дефіциту державного бюджету.

VII.

ПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ¹

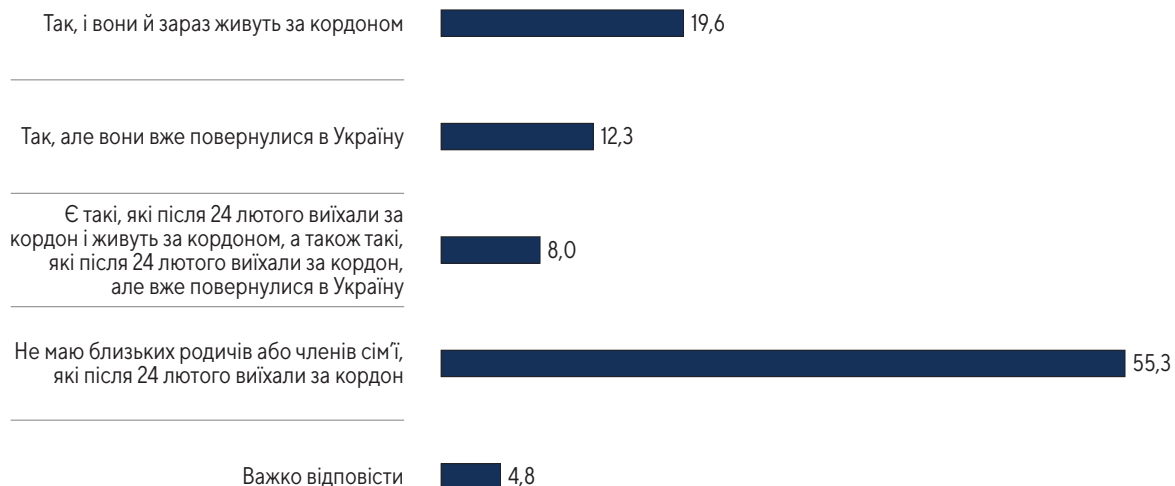
ЧИ МАЄТЕ ВИ РОДИЧІВ АБО БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ (ВІЙСЬКОВИХ ЧИ ЦИВІЛЬНИХ), ЯКІ ЗАГИНУЛИ АБО БУЛИ ПОРАНЕНІ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ЧИ ОБСТРІЛІВ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 Р.?

% опитаних

ЧИ МАЄТЕ ВИ БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ АБО ЧЛЕНІВ СІМ'Ї, ЯКІ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 Р. ВИЇХАЛИ ЗА КОРДОН?

% опитаних

¹ Результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова з 22 лютого по 1 березня 2023 р. в рамках проєкту Програми MATRA, що фінансується Посольством Королівства Нідерландів в Україні.

Оцінки та висновки авторів дослідження не слід розглядати як офіційну позицію Посольства.

Опитування методом face-to-face проводилося у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській, Чернівецькій обл. та м. Києві (у Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Херсонській обл. – лише на тих територіях, що контролюються Урядом України та на яких не ведуться бойові дії).

Опитування проводилося за стратифікованою багатоступеневою вибіркою із застосуванням випадкового відбору на перших етапах формування вибірки та квотного методу відбору респондентів на заключному етапі (коли здійснювався відбір респондентів за статеві-віковими квотами). Структура вибіркової сукупності відтворює демографічну структуру дорослого населення територій, на яких проводилося опитування, станом на початок 2023 р. (за віком, статтю, типом поселення).

Опитано 2 020 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Разом з тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути зумовлені наслідками російської агресії, зокрема, вимушеною евакуацією мільйонів громадян.

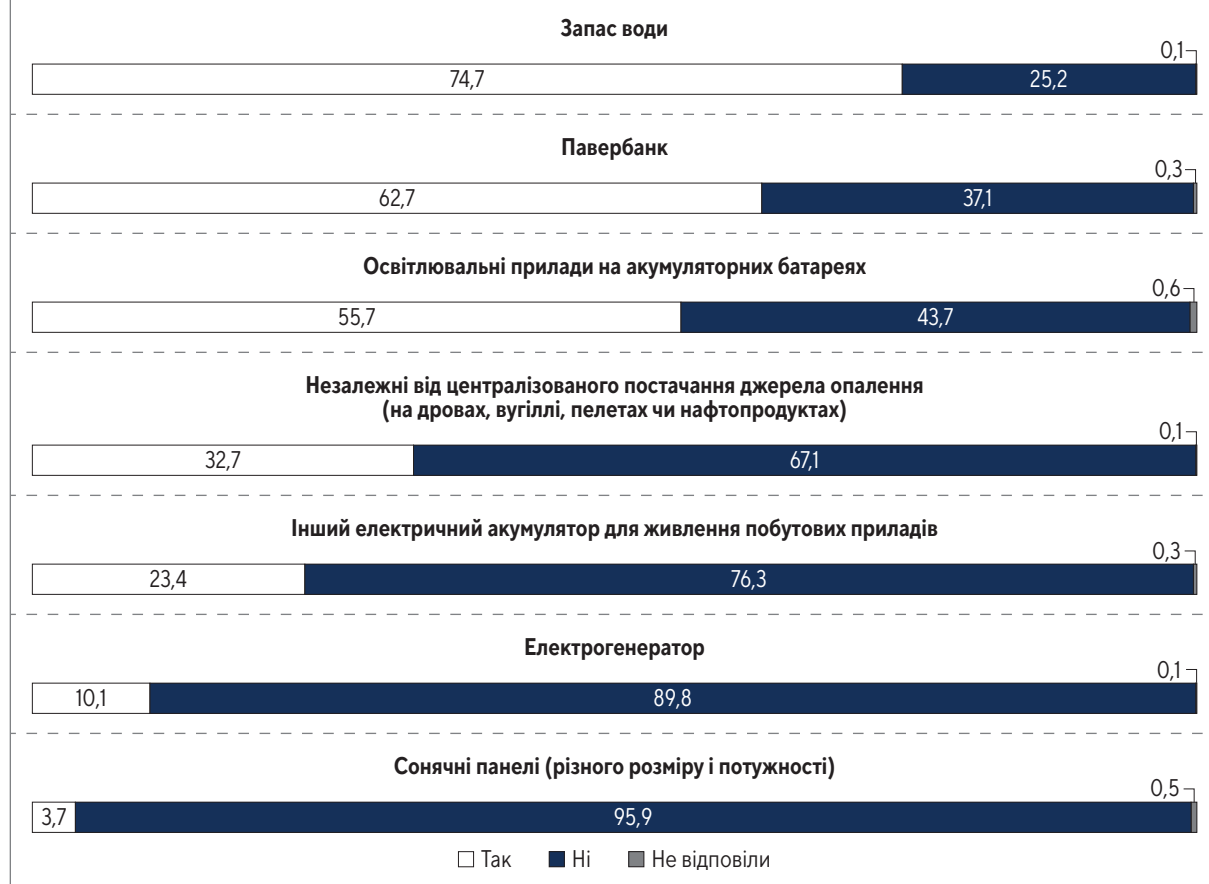
**ЧИ СТИКАЛИСЯ ВИ З ТАКИМИ ПРОБЛЕМАМИ
У СФЕРІ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 Р.?**

% опитаних

	Так	Ні	Зовсім не маю зараз такої послуги, хоча мав її до 24 лютого 2022 р.	Не маю зараз такої послуги і не мав її до 24 лютого 2022 р.	Важко відповісти
Періодичні відключення електроенергії	95,6	3,4	0,2	0,0	0,8
Періодична відсутність Інтернету	73,7	21,0	0,1	3,2	2,0
Періодична відсутність мобільного зв'язку	72,2	25,4	0,2	0,4	1,9
Періодичні відключення водопостачання	49,9	42,1	0,1	6,9	1,0
Періодичні відключення тепlopостачання	35,4	52,9	0,2	10,1	1,4
Складності з передаванням показників лічильників	20,1	74,6	0,3	1,9	3,2
Технічні складності з оплатою комунальних послуг	19,3	76,5	0,2	0,5	3,5
Періодичні відключення газопостачання	16,5	78,1	0,1	3,4	1,9

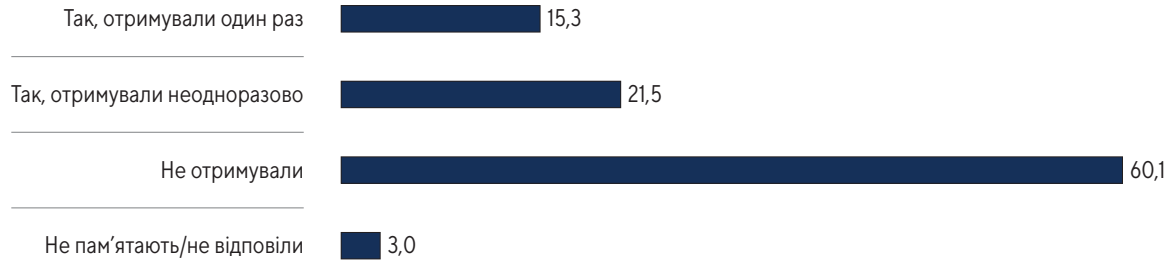
ЧИ МАЄТЕ ВИ ВДОМА ...?

% опитаних

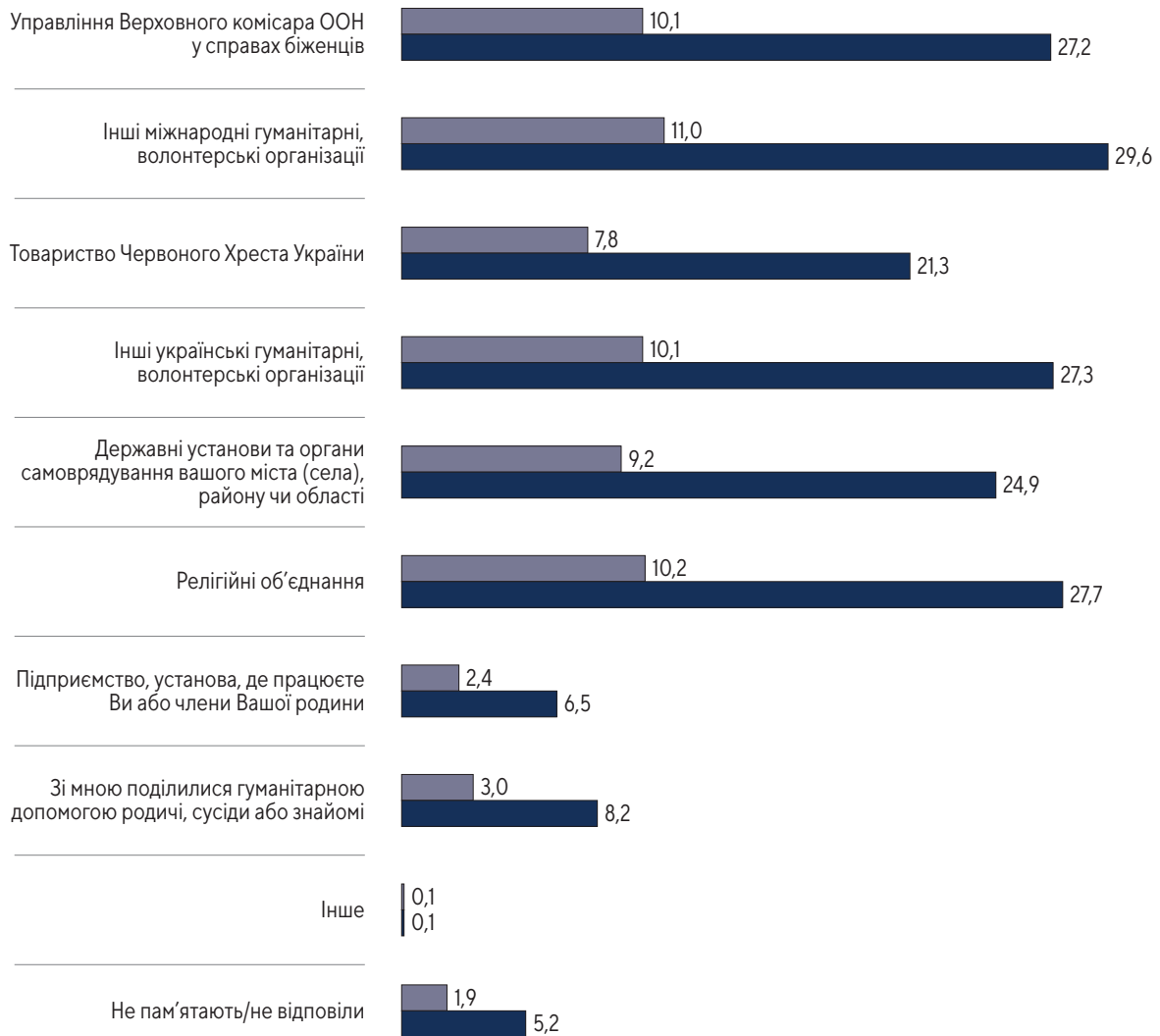
**ЧИ ОТРИМУВАЛИ ВИ (ВАША СІМ'Я) ГУМАНІТАРНУ ДОПОМОГУ ВІД ПОЧАТКУ ВІЙНИ
(ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 Р.) ВІД БУДЬ-ЯКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, УСТАНОВ?**

% опитаних

**ЯКЩО ВИ ОТРИМУВАЛИ ГУМАНІТАРНУ ДОПОМОГУ,
ЧИ МОЖЕТЕ НАЗВАТИ ВІД ЯКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, УСТАНОВ?***

% опитаних

■ % серед усіх опитаних ■ % серед тих, хто отримував гуманітарну допомогу

* Респондентам пропонувалось назвати всі організації, від яких отримували гуманітарну допомогу.

Над номером працювали:

Колектив авторів: Ю.Якименко (керівник проекту), А.Биченко, М.Білявський, О.Мельник, М.Міщенко, М.Пашков, О.Пищуліна, В.Омельченко, П.Стецюк, М.Сунгуровський, В.Юрчишин, В.Удальцова (інтерн, довідкові матеріали)

Редакційно-видавничий відділ: З.Міщенья, К.Мокляк, Т.Овсяник

Ця публікація підготовлена в рамках проекту Програми MATRA, що фінансується Посольством Королівства Нідерландів в Україні. Оцінки та висновки авторів не слід розглядати як офіційну позицію Посольства

Наша адреса:

01032, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 33Б, 7-й поверх

Телефон: (38 044) 201-11-98

Факс: (38 044) 201-11-99

e-mail: info@razumkov.org.ua

Веб-сторінка: www.razumkov.org.ua

